

Lo Centre internacional de recèrca e documentacion occitanas (CIRDÒC – Institut occitan de cultura) es estat creat en 2019 jos la fòrma d'un establiment public de cooperacion culturala a vocacion nacionala e internacionala per l'Estat (ministèri de la Cultura), las regions Occitània e Nòva Aquitània, la vila de Besièrs, los departaments d'Erau, de Pirenèus Atlantics e d'Aude, las comunautats d'aglomeracion de Pau-Bearn-Pirenèus e Besièrs-Mediterranèa.

Las nòu institucions publicas fondatrises decidiguèron de fusionar las missions, los mestièrs e expertesas de dos organismes precedents que marquèron lo desvolopament de l'accion publica en favor de la lenga e de la cultura occitanas, l'Institut occitan Aquitània e lo Centre interregional de desvolopament de l'occitan.

Istòria de l'institucion

1975
1995

Creacion e desvolopament del Centre internacional de documentacion occitana (CIDO) a Besièrs

En 1975, un an aprèp la capitada de la mòstra Mila ans de literatura occitana (Besièrs, Musèu de las Bèlas Arts, 1974) e en plen reviscòl occitan portat per una creacion prolifica e un movement social de reivindicacion a l'entorn dels tèmas del « colonialisme interior » e del drech de « viure e trabalhar al país », l'escrivan, intellectual e activista occitan Ives Roqueta (1936-2015), alara professor al licèu de Besièrs, convenç la Vila de sosténer son projècte de « bibliotèca nacionala occitana ».

A sa crida, de nombroses escrivans, artistas, cercaires e militants, d'Occitània tota e quitament de l'estrangièr ont los estudis occitans èran sovent melhor implantats que dins las universitats francesas, sostenon la creacion del Centre internacional de documentacion occitana (CIDO).

Lo CIDO vei alara afluir dons de libres, d'archius, de bibliotècas entièras e mena una activa politica d'adquisicion per tal de constituir una colleccion enciclopedica e representativa de la riquesa e de la diversitat de las expressions culturalas, scientificas, intellectualas e socialas occitanas de las originas fins ara.

« E ieu que, a trenta ans, tempestavi contra tot çò que podíà rampelar musèus, folclòre, colleccions, carns frejas, vaquí que soi vengut lo principal conservator del Patrimòni Occitan. En 1975 creèri, amb lo Centre Internacional de Documentacion Occitana, la maquina a amassar, salvar, conservar, classificar, etiquetar, recaptar e metre a la disposicion de totes l'essencial de l'escrit occitan... »

Un pòble es pas res sens memòria. Aquela del pòble occitan se met a foncionar. La cal completar, desrovilhar, utilizar a fons. Aviái paur aquestas darrièras annadas passadas a convèncer, a trobar d'argent, a far viure aqueste **SERVICI PUBLIC**, d'i perdre un pauc mon arma, d'i engolir mon temps d'escriure, d'i abandonar l'energia que cal per se batre.

E puèi, non. Soi pas vengut ni folclorista, ni papierassier. Escriví coma un perdut. Coma jamai escriguèri pas.

Vòli dire : tant joiosament. Adorsat a de sègles e a de tonas de papièr negrejat per dire non a la mòrt de ma lenga, me sentissi perfiechament viu. Avanci cargat de mos mòrts ? E aprèp ? Los mòrts empachan pas d'ausir la respiracion preissada de las nacions en trabalh de naissença. De'n naut de las torres, quitament menaçant roïna, se vei luènh e clar. En se virar del costat d'un passat d'esplendor e de misèria, se mesura d'ont venem. Se vei la mòrt darrièr se, traversada... »

Ives Roqueta, « On avance chargé de ses morts », 1981.

Tre la debuta, lo CIDO articula en permanéncia las exigéncias de conservacion e de gestion documentària amb l'urgéncia de transmission en foncionar coma una vertadièra bibliotèca nacionala d'iniciativa populara, ont artistas, escrivans, cercaires participan plenament a la vida de l'institucion per metre en òbra mòstras, collòquis, publicacions, etc. Lo CIDO se professionaliza e aquerís rapidament una reconeissença de las institucions (collectivitats localas, universitats, Bibliotèca nacionala, Ministèri de la Cultura, etc.). Al virar de las annadas 1970 e 1980 es l'organisme integralament dedicat a la cultura occitana melhor dotat en matèria d'emplec, de mestièrs e de mejans e fonciona coma un servici public documentari e cultural.

L'associacion dintra en crisi dins lo cors de las annadas 1990, deguda tant a las crisis intèrnas de l'occitanisme que se jògan al quite interior del CIDO (corrent « universitari » contra corrent « popular ») coma a l'emergéncia al meteís moment de politics publicas regionalas en favor de l'occitan. La crisi mena a la fin de l'activitat de l'associacion en 1995, represa en 1998 per un novèl establiment, public aqueste còp, administrat per la Vila de Besièrs e la Region Lengadòc-Rosselhon dins l'encastre d'un sindicat mixte, lo Centre interregional de desvolopament de l'occitan (CIRDÒC).

1996

Creacion de l'Institut occitan a Pau pel Departament de Pirenèus Atlantics

A la debuta de las annadas 1990, los actors del movement occitan de Bearn, Baish Ador e Bigòrra recampats en Estats generaus de la lenga pausavan amb lo Departament de Pirenèus Atlantics presidit per François Bayrou las fitas d'una politica publica en favor del desvolopament de l'occitan. Lèu un organisme dedicat foguèt creat, que serà l'Institut occitan, en 1996.

En 2001, una primièra convencion quadre foguèt signada per la DRAC Aquitània, lo Rector, lo Prefècte de Pirenèus Atlantics, lo President del Departament de Pirenèus Atlantics e lo President del Conselh Regional d'Aquitània, que permetèt a l'Institut de s'emmarcar dins lo paisatge regional e de menar d'accions de socializacion lingüistica.

Lo perimètre d'intervencion de l'establiment s'espandiguèt al ritme del desvolopament de las politics publicas, notadament regionalas, en Aquitània. En Amassada Generala Constitutiva, venguèt en 2007 l'Operator del Conselh regional d'Aquitània per menar son projècte d'amainatjament linguistic dich « Aquí Òc »; e lo partenari del Departament de Pirenèus Atlantics notadament dins l'encastre de son esquèma dich « Iniciativa ».

En 2012, a l'iniciativa de la Region Aquitània, una convencion d'objectius pluriannuala foguèt signada qu'associava la DRAC e los cinc departaments aquitans (Dordonha, Gironda, Lanas, Òlt e Garona, Pirenèus Atlantics). Aquesta convencion renovelada en 2015 conferís a l'Institut Occitan Aquitània, en qualitat d'Operator regional, de missions prioritàrias d'acompanhament de collectivitats e actors associatius, de socializacion lingüistica, de salvagarda de la memòria occitana, de valorizacion numerica del patrimòni, de sosten a la Lectura publica, d'Educacion artistica e culturala.

D'un autre costat, en seguida de l'elaboracion de la convencion de l'UNESCO per la salvagarda del patrimòni cultural immaterial (2003), l'Institut occitan Aquitània, situat dins una zòna particularament rica d'expressions e de practicas plan vivas (cant polifonic pirenenc, tradicions del fuòc, practicas festivas e ritualas, etc.), e que beneficia d'un fogal d'ensenhament superior e de recèrca precursor sus las problematicas del patrimòni cultural immaterial amb l'Universitat de Pau e del Païses de l'Ador, desvolopa una expertesa scientifica e professionala per l'acompanhament dels projèctes d'inventari, de salvagarda e de valorizacion del patrimòni cultural immaterial occitan.

Precursor en França e en Euròpa en matèria d'Inventari e de mediacion numerica del PCI, recep en 2014 per part del Ministèri de la Cultura lo labèl Etnopòle que reconeis aital l'interès nacional de son accion dins aquestes domenis e li conferís la mission nacionala d'animacion de la recèrca en etnomusicologia de França.

En 2016, al moment de l'Amassada generala dels Estats partidas de la Convencion, foguèt acreditat per l'UNESCO en qualitat d'organisme qu'assegura de foncions consultativas alprèp del Comitè intergovernamental de salvagarda del PCI.

1999

Creacion del CIRDÒC - Mediatèca occitana

Creat en 1998 e inaugurat dins un bastiment novèl en 1999, lo Centre interregional de desenvolopament de l'occitan (CIRDÒC) respond el tanben a l'emergéncia de politicas publicas en favor de la lenga e de la cultura occitanas jos la fòrma d'un sindicat mixte entre la Vila de Besièrs, sosten istoric del CIDO, e la region Lengadòc Rosselhon.

A partir de 2004, la politica regionala novèla en favor de la lenga e de la cultura occitanas mena a un desenvolopament dels mejans e de las missions del CIRDÒC qu'obten en 2006 una reconeissença nacionala en venir pòle associat de la Bibliotèca nacionala de França. Lo Centre es tanben designat per la region Lengadòc Rosselhon per menar un projècte de portal numeric de la lenga e de la cultura occitanas, que permet d'obrir en 2008 un primièr portal d'accès a l'actualitat culturala occitana La Pòrta d'Òc, transformat dos ans mai tard en Occitanica, portal collectiu de la lenga e de la cultura occitanas.

Lo CIRDÒC a tanben contribuït al desenvolopament de projèctes de cooperacion internacionala en participar activament a l'Eurocongrès 2000 dels païses occitans e catalans puèi dins las annadas 2010 en iniciar fòrça projèctes de cooperacion transnacionals e europèus (Fòrums euroregionals Patrimòni e creacion, projèctes Erasmus+ per la cooperacion educativa, etc.).

2019

Creacion de l'EPCC CIRDÒC - Institut occitan de cultura

La creacion de l'establiment public acaba de complir l'evolucion dels dos organismes coma aisina al servici de las politicas publicas en favor de l'occitan.

La complementaritat de las expertesas especializadas (patrimòni cultural immaterial e culturas de tradicion oral d'un costat, patrimòni escrit e sabent, promocion de la creacion actuala de l'autre) e dels territòris d'intervencion permeton de constituir una institucion publica dedicada a la salvagarda, la coneissença e la promocion de la cultura occitana dins tot son ample istoric, actual e territorial.

La fusion dels organismes a per amira tanben de permetre lo renfortiment de las capacitats d'accion de l'establiment en favor dels enjòcs nacionals, internacionals e tecnologics grands que se pausan a la cultura occitana e a sos actors a l'ora d'ara. Amb vint agents permanents repartits dins quatre pòles de competéncia e dos sites fisics, l'establiment deu èsser en mesura de desenvolopar e propausar de ressorsas, de servicis e d'aisinas que profiechen al mai grand nombre de publics, de filièras professionalas, de rets d'actors sus l'ensemble de l'espaci occitan (32 departaments franceses, 2 regions en Itàlia e en Espanha), de rets de l'ensenhament e de la recèrca internacionala en domeni occitan presentas dins 22 païses sus 5 continents.

Sa constitucion en EPCC respond tanben a la necessitat d'una melhora articulacion de las politicas publicas, de l'Estat a las collectivitats locals en passar per las Regions e Departaments, dins l'encastre de la competéncia cultura partejada.

Los estatuts de creacion de l'establiment, adoptats per l'Estat e las 8 collectivitats territorials membres fondators, s'obrisson en preambul per una referéncia dirècta a la Declaracion universalala sus la diversitat culturala (Conferéncia generala dels Estats membres de l'UNESCO, novembre de 2001), que designa los enjòcs culturals grands del sègle XXI en matèria de preservacion de la diversitat de las expressions culturalas en afirmar notadament que :

« la diversitat culturala es, pel genre uman, tan necessària coma la biodiversitat dins l'òrdre del viu. Dins aqueste sens, constituís lo patrimòni comun de l'umanitat e deu èsser reconeguda e afirmada al benefici de las generacions presentas e de las generacions a venir. (...) cal velhar a çò que totes las culturas se pòscan exprimir e far conéisser. La libertat d'expression, lo pluralisme dels mèdias, lo multilingüisme, l'egalitat d'accès a las expressions artisticas, al saber scientific e tecnologic – inclús jos la fòrma numerica – e la possibilitat, per totes las culturas, d'èsser presentas dins los mejans d'expression e de difusion, son los garents de la diversitat culturala ».